ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 14 februari

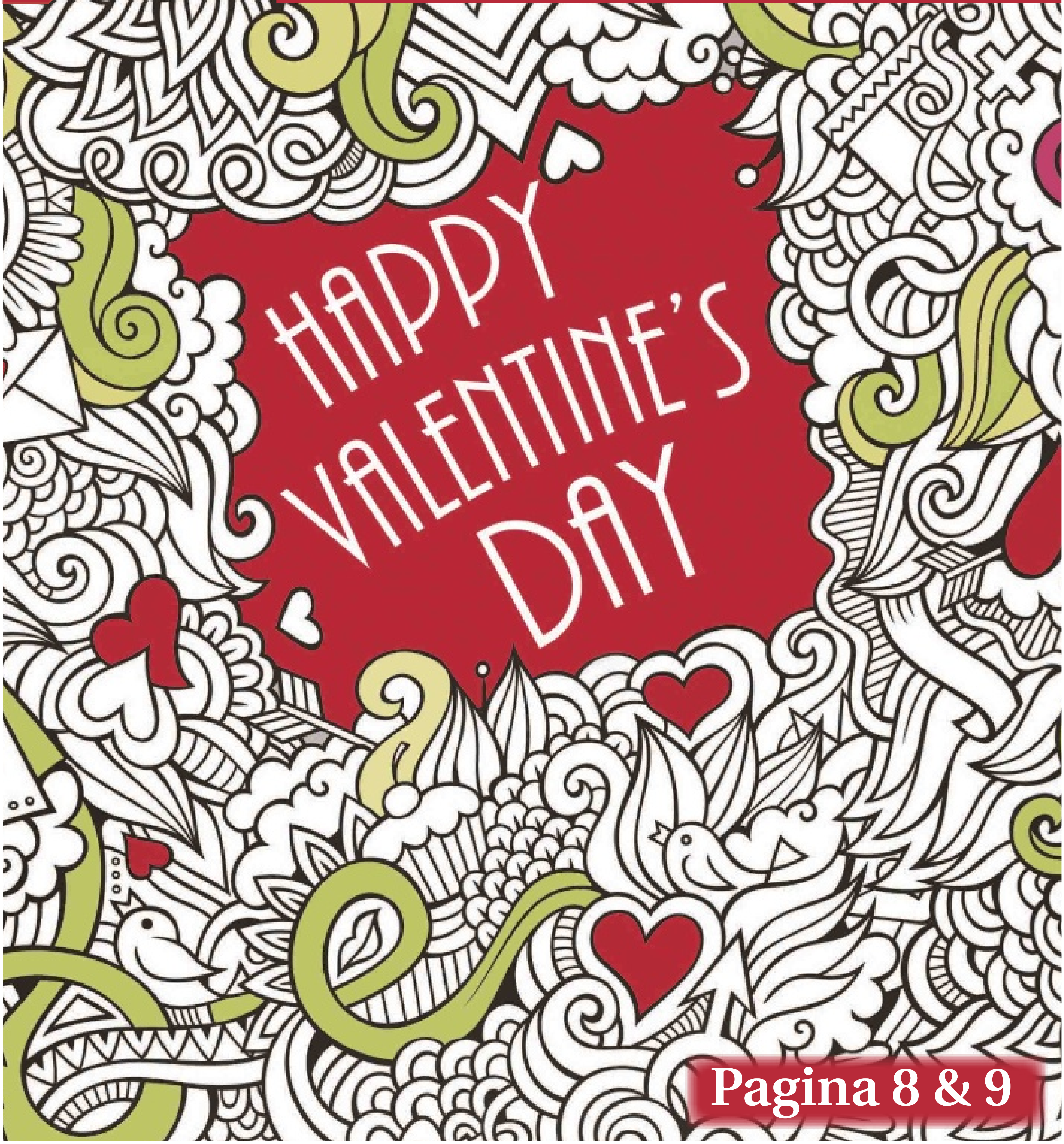

Pagina 8 & 9

Inhoud

1 Voorpagina
2 Inhoud
3 Uitgelicht
4 Gezondheid
5 Historie
6 & 7 Literatuur
8 & 9 Valentijnsdag
10 Beroep onder de loep
11 Eten & drinken
12 & 13 Tango Karibeño
14 Recht
15 Puzzels
16 Bestemming Curaçao

Foto van de week.

Ook vogelkuikens eisen hun recht op een goede maaltijd op en wanneer dit niet snel genoeg gebeurt zijn de poppen aan het dansen. En ook hier geldt het recht van de sterkste. Marco de Laat meldt dat er onlangs twee nestjes van de blenchi, de groene kolibri, in zijn tuin aanwezig waren met vier jongen. Slechts één kuiken heeft het overleefd en De Laat heeft hem ook zien uitvliegen. In ieder geval een mooie opname.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem dan naar napa@amigoe.com

Colofon

BLADMANAGER Linda van Eekeres
email: napa@amigoe.com
telefoon: 7672000

EINDREDACTEUR Hans Vaders

VORMGEVING Wendela Ataliede, Linda van Eekeres, Oscar Vanegas

STAGIAIRE Merlin van Mil

Aan deze Ñapa werkten mee:

Marja Berk, Evert Bongers, Monique Casimiri, Nicole Duyvelshoff, Fred de Haas, Lennart Huijsen, Brede Kristensen, Judice Ledeboer, Milangela Plate, Edsel Sambo, William ten Veen, May Voges, Mineke de Vries, Miriam de Windt, Ken Wong

Thuis.

Liplap

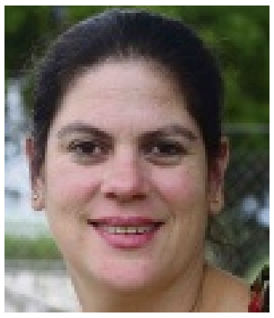

Monique Casimiri

Ik heb altijd geweten dat wij een bijzonder ras zijn. Het gemengde ras. Met negervoorouders. Ik heb ook altijd geweten dat als een neger met een blanke een kind krijgt dat dat kind dan een mulat heet. Maar dat de nazaten die daaruit volgen ook namen hadden was mij onbekend.

Mijn opa was een mulat. Mijn vader is een mesties, ik ben een casties en mijn kind is een poesties. Het lijken wel rangordes uit de adellijke stand. Helaas.

Lang geleden is bedacht dat mensen uit een gemengd ras een naam moesten hebben. In mijn geval is het weleens handig. Ik probeer regelmatig aan collega's onze familiehistorie uit te leggen. Ik leg uit dat wij binnen onze familie alle huidskleuren hebben, van doorschijnend blank tot alle kleuren bruin. Ons haar varieert van blond tot zwart, en van glad tot kroes. Vaak moeten er foto's aan te pas komen om dit te bewijzen. Zo goedgelovig is men niet als ze mij zien.

In eerste instantie is het van oh ja?... Grote ogen en ongeloof en dan gaan ze 'goed' kijken en zien ze ineens een soort van Pokahontas in mij. De indiaanse trekken worden gezien en ja, die neus en lippen zijn ook niet echt Europees wordt er gezegd. Had ik niets gezegd, dan was ik waarschijnlijk doorgegaan voor elke willekeurige Europeaan. Nu kan ik middels het staatje van namen aangeven wie ik ben. Hoewel ik ze eerst zal moeten uitleggen hoe het staatje met namen tot stand is gekomen, waardoor ik er waarschijnlijk niet veel mee opschiet. De foto blijft het werk doen.

Het staatje dat ik heb gevonden geeft alleen weer hoe men elkaar noemt als men zich met blanken blijft vermenigvuldigen. Als ik weer met een neger een kind had verwekt wordt dit niet genoemd. Die mogelijkheid heeft de publicist van deze staat nooit in gedachten gehad. Mijn zoon zijn kinderen, mocht hij met een blanke een kind krijgen heten liestiches en een nazaat van die liestiche heet een liplap. En na de liplap volgt weer een blanke. Volgens deze bedenkers duurt het dus zeven generaties voordat eventueel negerbloed vermengd met een blanke weer als blank wordt gezien.

Blanke x neger geeft mulat
Mulat x negerin geeft sambo
Neger x mulattin geeft grief
Blanke x mulat geeft mesties
Blanke x mesties geeft casties
Blanke x casties geeft poesties
Blanke x poesties geeft liestiche
Blanke x liesties geeft liplap
Blanke x liplap geeft blanke

Het betreffende staatje.

Ik vergelijk het omgekeerde met een vlaflip. Men neme yoghurt, zo wit als wit kan zijn en vermengd deze met een scheut vanillevla. Door er op een later moment ook nog ranja aan toe te voegen ontstaat een kleurenpalet dat zijn weerga niet kent. Behalve dat het letterlijk kleur geeft, is het ook van structuur en karakter veranderd. Het geheel wordt zoeter en rijker van smaak.

Ik ga er vanuit dat deze benamingen uit een ver verleden stammen. Ik kan me niet voorstellen dat er heden ten dage nog mensen zijn die hier enige status aan ontlenen, laat staan dat er mensen zijn die neerkijken op een ander die mogelijk binnen een andere 'groepsorde' valt. Vanuit welk oogpunt bekeken dan ook. Laat dit onderwerp vooral luchtig gelezen worden, en anders in ieder geval als verzetje bij het toetje.

Uitgelicht.

Mooie kinderparade

De traditionele kinderparade van het carnaval vond afgelopen zondag plaats. Achttien groepen met in totaal 1384 kinderen paradeerden in de carnavalsstoet door de straten. Verschillende thema's kwamen in de parade voorbij, waaronder: Minnie en Mickey Mouse, Frozen, vlinders en snoepgoed. Morgen vindt de Gran Marcha plaats.

Foto's: Edsel Sambo

Mens & Psyche.

Lewy body dementie

Tot voor kort werd Lewy body dementie als een zeldzame vorm van dementie beschouwd. De laatste jaren zijn er echter aanwijzingen dat deze vorm van dementie meer voorkomt dan werd gedacht. Schattingen lopen op vanaf 20 procent van alle mensen met dementie en daarmee zou het (na vasculaire dementie) de derde of wellicht zelfs tweede meest voorkomende vorm van dementie zijn, na de ziekte van Alzheimer.

Tekst: **Milangela Plate**

Lewy body dementie komt vooral voor bij mensen ouder dan 65 jaar. Bij deze vorm van dementie bestaat er een combinatie van cognitieve stoornissen en bewegingsstoornissen.

Lewy body dementie begint over het algemeen met:

- Aandachts- en concentratiestoornissen, perioden van wisselende verwardheid, geheugen- en oriëntatieproblemen. Het ene moment is de persoon helder en goed aanspreekbaar en het andere moment is hij verward, weet hij niet waar hij is, wie u bent, welke dag het is.
- Moeite met het vinden van woorden.
- Hallucinaties: bij 70 procent van de mensen met Lewy body dementie is er, al vroeg in het ziekteproces, sprake van hallucinaties. Patiënten zien of horen dingen die er niet zijn, zoals mensen of dieren.

Ook andere verschijnselen, zoals depressiviteit en wanen, flauwvallen en slaapstoornissen, kunnen bij Lewy body dementie op enig moment voorkomen.

Bewegingsstoornis

Later in de ziekte treden bewegingsstoornissen op. Er kan sprake zijn van stijfheid, langzaam bewegen, een gebogen houding, tremoren (bevingen) en/of een afwijkende manier van lopen (schuifelen). Dit zijn bewegingsstoornissen die we kennen van de ziekte van Parkinson en kunnen sterk wisselen. Het ene moment loopt of beweegt de patiënt zeer moeizaam en het andere moment zien de bewegingen er vloeiend uit.

Een andere afwijking in de beweging, kan gezien worden in de houding van de handen, waarbij de handen dicht zijn en wijsvinger en duim een beweging maken die lijkt op het tellen van geld of voelen aan een stof.

LBD versus Alzheimer en Parkinson

Bovengenoemde bewegingsstoornis en cognitieve stoornissen worden veroorzaakt door abnormale eiwitophopingen, zogenaamde Lewy bodies (Lewy-lichaampjes) in de hersenen. De arts die deze karakteristieke vorm van neerslag het eerst beschreven heeft (in 1912) was dokter Lewy, vandaar de naam van de ziekte.

Uit hersenonderzoek bij overleden Alzheimerpatiënten is echter gebleken dat circa een kwart van de patiënten ook Lewy-lichaampjes in de hersenen heeft. En ook bij Parkinsonpatiënten blijken Lewy-lichaampjes in de hersenen voor te komen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat de symptomen van de ziekte van Lewy body dementie bij sommige patiënten sterk aan de ziekte van Alzheimer doen denken, bij anderen weer aan de ziekte van Parkinson en bij weer anderen aan een combinatie van deze twee ziekten.

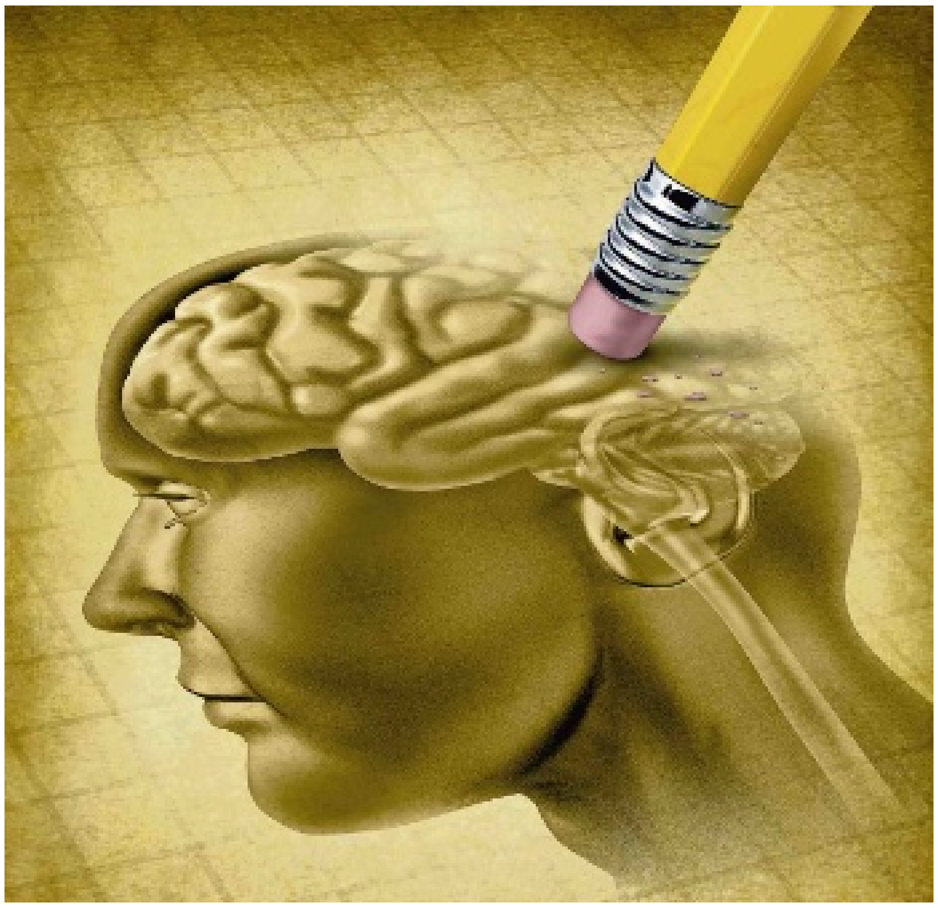

Het grote verschil is dat de abnormale eiwitafzetting bij de ziekte van Parkinson specifiek op één plaats in de hersenen is te vinden, namelijk in een klein gebied in de hersenstam (substantia nigra) dat zorgt voor de planning en controle van de bewegingen die wij met ons lichaam maken. Door verstoring van de functie van dit gebied, ontstaan bewegingsstoornissen. Bij de ziekte van Parkinson blijven andere hersendelen over het algemeen vrij van Lewy-lichaampjes, waardoor de kans op andere cognitieve stoornissen zoals hallucinaties en wanen bij de ziekte van Parkinson veel kleiner is dan bij Lewy body dementie.

Bij zowel de ziekte van Alzheimer als Lewy body dementie zien we dat de abnormale eiwitneerslagen niet beperkt blijven tot één specifiek gebied, maar overal verspreid door de gehele hersenen heen worden gevonden. Toch zijn er subtiele verschillen, waardoor ook deze twee ziekten van elkaar te onderscheiden zijn; over het algemeen staan geheugenproblemen bij de ziekte van Alzheimer al in een vroeg stadium centraal en pas veel later de bewegingsstoornissen. De achteruitgang in het functioneren verloopt bij de ziekte van Alzheimer bovendien heel geleidelijk.

Bij Lewy body dementie is de achteruitgang van beweging en cognitief functioneren juist niet geleidelijk, maar vertoont het sterke schommelingen. Daarbij zijn de aanwezigheid van hallucinaties kenmerkender voor Lewy body dementie dan voor de ziekte van Alzheimer.

Beloop

Omdat Lewy body dementie nog niet zolang bekend is, is het beloop minder duidelijk. Vaak zijn symptomen in een milde vorm al langer aanwezig. Het lijkt erop dat, zodra de psychiatrische symptomen (de hallucinaties en de wisselende aandacht) meer opvallen, deze vorm van dementie vaak snel in ernst toeneemt. Patiënten kunnen dan binnen enkele maanden tot een jaar van betrekkelijk gezonde mensen, die af en toe eens vallen en traag zijn, veranderen in mensen die in een rolstoel zitten en ernstig dement zijn.

Behandeling

Zoals besproken kan het moeilijk zijn om Lewy body dementie te herkennen. In meer dan 50 procent van de gevallen wordt de diagnose dan ook gemist. In andere gevallen wordt een verkeerde diagnose gesteld of de aandoening wordt pas veel later herkend

Dit kan problemen geven bij de behandeling met medicijnen. Medicijnen die normaal gebruikt worden bij de ziekte van Parkinson werken niet op dezelfde manier bij Lewy body dementie, zij kunnen juist hallucinaties en verwardheid erger maken. Daarnaast kunnen medicijnen die normaal helpen bij het verminderen van depressie of hallucinaties (antipsychotica) de bewegingsstoornissen erger maken, maar ook andere problemen opleveren zoals bewustzijnsdaling of onbegrepen schommelingen in de bloeddruk. Er wordt vervolgens veelal herhaalde en overbodige diagnostiek uitgevoerd, waarop verkeerde of onnodige behandelingen en zelfs levensbedreigende situaties kunnen ontstaan.

Een vroege herkenning van Lewy body dementie is belangrijk om tijdig de juiste behandeling te kunnen inzetten en daarmee verergering en onnodige ziekenhuis- en verpleeghuisopnames als gevolg te voorkomen.

Nadat de eerste signalen zijn herkend door familie en huisarts kunnen vervolgens professionals gespecialiseerd in ouderen, waaronder psycholoog/gerontoloog, psychiater, geriater of ouderengeneeskundige worden ingeschakeld. Door de ervaring en specialistische kennis van deze hulpverleners ten aanzien van (specifieke ziektebeelden en mogelijke complicaties bij) ouderen kan snel tot de juiste diagnose en behandeling worden gekomen.

Op YouTube zijn veel filmpjes te vinden van Teepa Snow, een dementie- en Alzheimer-expert. Als u zoekt op 'Teepa Snow' en 'Lewy Body dementie', treft u filmpjes waarin zij uitleg geeft en ook uitbeeldt hoe een patiënt met Lewy body dementie zich gedraagt en voortbeweegt.

Milangela Plate is gerontoloog/psycholoog.
Psychologisch Adviesbureau Take Care B.V.
Email: milangela.plate@takecare.cw

Aanslag op mijn leven

Als ik eraan terugdenk, kan ik het bijna niet meer geloven, dat er werkelijk eens een aanslag op mijn leven is gepleegd en dat dit, 'of all places', op Saba gebeurde. Laat ik het u vertellen.

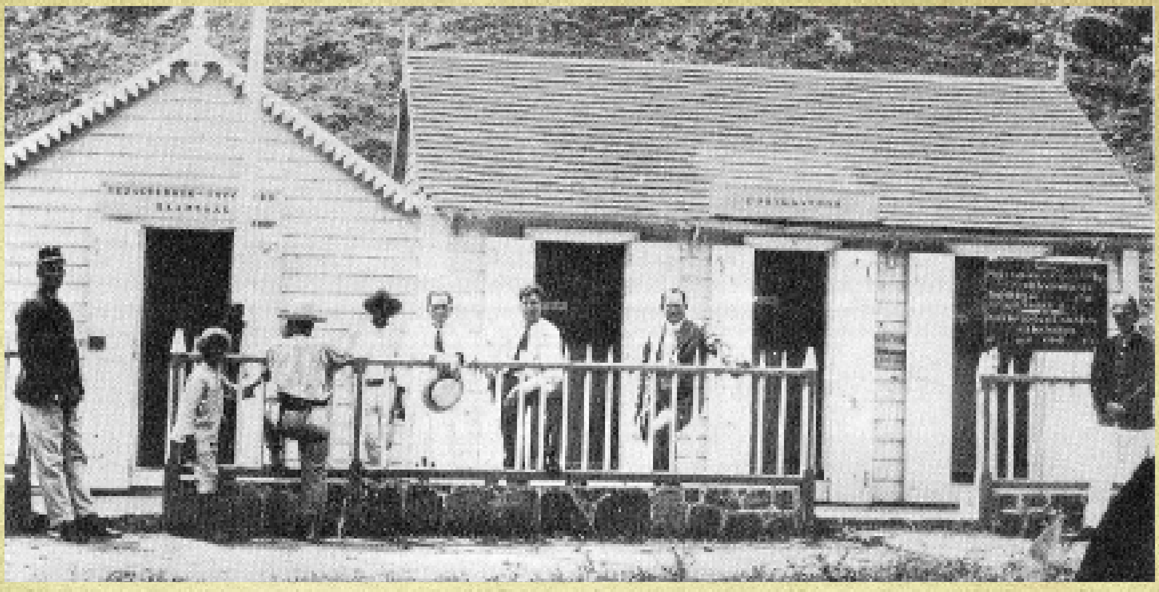

Wim Lampe (met hoed in de hand) voor zijn kantoor.

Al lang voordat ik op Saba als plaatsvervangend gezaghebber werd benoemd. was er wrijving tussen de dienstdoende politiemacht en mijn voorgangers. De politie op Saba bestond uit de brigadier en vier veldwachters. Hun kantoor lag naast het mijne en de politie verrichtte conciergediensten voor het gezaghebberskantoor door de sleutel te bewaren en 's morgens vroeg de deur te openen voor de werkster en 's avonds het kantoor te sluiten. Maar in een mijns inziens misplaatst gevoel van eigenwaarde, vond de Sabaanse politie dit beneden haar waardigheid en altijd was er gezeur over. Mijn werkster vertelde mij eens, dat de brigadier, als hij voor haar de deur had opengedaan, altijd even mee liep naar binnen en op mijn lessenaar ging kijken wat daar voor stukken lagen. Ook had hij al eens een keer zo terloops aan de knop van mijn brandkast staan morrelen. De brigadier! Zo iets moet je meemaken. Opvolger van deze brigadier was een zekere Van Zanten. Hij was een drinkebroer en een lastig mens. Mijn werkster had mij al gewaarschuwd dat Van Zanten evenveel belangstelling voor mijn lessenaar toonde als zijn voorganger en ook al geprobeerd had of hij de brandkast niet open kon krijgen.

Met die Van Zanten heb ik nog wat beleefd, dat als een Wild West Story klinkt, maar wat waar gebeurd is. Op een avond zat ik met mijn verloofde bij een tante van haar. Het liep al tegen middernacht, toen er geklopt werd en Van Zanten, met een dikke rode kop van de drank, aan de deur stond en vroeg of hij mij even alleen kon spreken. Wat kon ik anders doen dan met hem naar buiten lopen? Ik was zijn chef en hij kon iets belangrijks hebben, ook al vertrouwde ik het zaakje maar half, ziende hoever de man weg was. Ik zei dus tegen Lena, dat ik even wegging en liep met Van Zanten de straat op. Op dit uur is er op Saba 's nachts geen kip te bekennen. Ik schrok me een ongeluk, toen Van Zanten, nadat wij een eind gelopen hadden, plotseling een pistool uit zijn zak haalde en op mij richtte met de uitroep: 'Je gaat eraan!'

Natuurlijk stond ik als aan de grond genageld, maar sneller dan je zo iets kunt vertellen, zei hij: 'Ja, ik ben gekomen om u te doden, maar nu ik het moet doen, durf ik niet goed. U hebt mij trouwens eigenlijk niets gedaan.'

Voor mij waren dit allesbehalve benijdenswaardige ogenblikken, maar ik voelde dat ik mij niet van mijn stuk moest laten brengen, want dat pistool kon in de handen van die dronken vent heel gemakkelijk een dodelijk wapen worden. Ik klopte Van Zanten dus grappenderwijs op de schouder en zei een beetje vaderlijk: 'Kom brigadier, u heeft een borrel te veel gedronken en weet niet wat u doet, geef mij dat pistool nu maar en laten wij naar uw huis lopen, dan kunt u naar bed.' Ondertussen ontfutselde ik hem het pistool en manoeuvreerde hem in de richting van zijn huis. Er is inderdaad verder niets gebeurd en ik heb Van Zanten thuis afgeleverd.

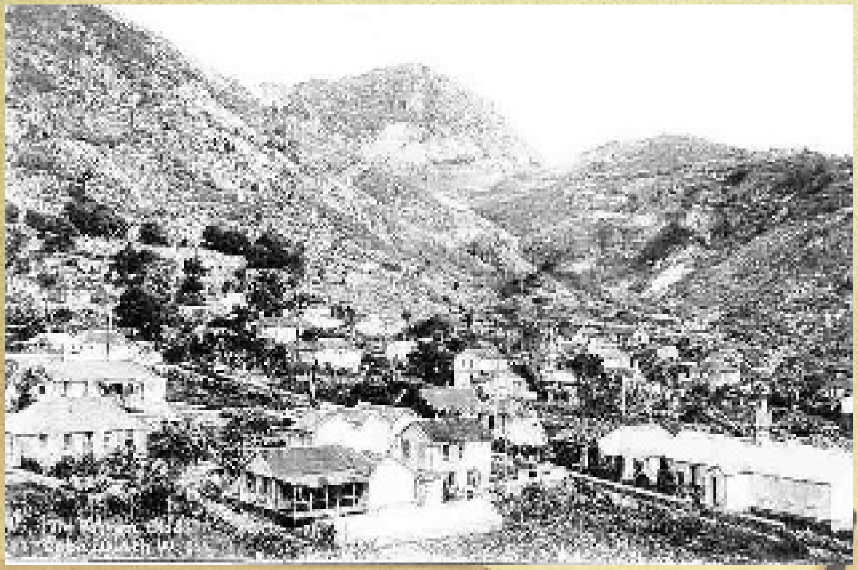

The Bottom, Saba.

De volgende morgen heb ik Van Zanten voor deze bijzonder ernstige zaak natuurlijk ter verantwoording geroepen. Hij zag nu ook wel in wat hij gedaan had en dat hem een veroordeling te wachten stond wegens bedreiging van het leven van zijn superieur.

Bovendien zou hij, met verlies van recht op pensioen, uit de dienst worden ontslagen. Lang en uitvoerig heb ik met de man gesproken. Hij had vrouw en kinderen. Als ik de zaak rapporteerde aan gezaghebber Van der Zee, dan was het met Van Zanten gedaan. De brigadier had spijt van wat hij gedaan had. Hij bood mij tenslotte zijn verontschuldiging aan en vroeg clementie. Na veel wikken en wegen, stelde ik hem voor mij plechtig onder ede te beloven, dat hij niet meer zou drinken. Hij beloofde dit. Ter ere van Van Zanten kan ik eraan toevoegen, dat de man zijn woord heeft gehouden. Hij heeft niet meer gedronken. Toen hij eenmaal gepensioneerd was, is hij naar St. Eustatius gegaan en toen ik vele jaren later als officier van Justitie nog wel eens op St. Eustatius kwam, was Van Zanten altijd daar om mij te komen begroeten. Een van de eerste keren dat hij dit deed, heeft hij mij ook nogmaals zijn erkentelijkheid betuigd.

Zo had de aanslag op mijn leven een 'happy ending'.

Willem Frederik Meinhardt Lampe

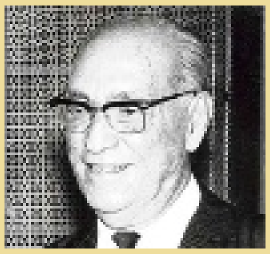

Willem Frederik Meinhardt Lampe, geboren op Aruba in 1896, heeft een indrukwekkende carrière gehad, voornamelijk in overheidsdienst van de Nederlandse Antillen tussen 1917 en beginjaren 70. Tussen 1917 en 1930 was hij onder meer griffier op Sint Eustatius en plaatsvervangend gezaghebber op Saba en Sint Maarten. Hij studeerde rechten in Nederland, was notaris op Aruba, werd minister van Justitie op Curaçao en Gevolmachtigd minister in Den Haag. Hij overleed in 1973 op Aruba. Zijn memoires had hij in boekvorm gepubliceerd onder de titel 'In de schaduw van de Gouverneurs' (De Wit Aruba, 1968). Hierin beschrijft hij zijn ervaringen van meer dan 50 jaar, onder zeven gouverneurs. Hierbij volgt een selectie uit een hoofdstuk van dat boek, samengesteld door Evert Bongers. Publicatie met toestemming van Uitgeverij De Wit Aruba en mevrouw Sheila Lampe.

Frans Kapteijns: Alle herinneringen

Frans Kapteijns bladert aan zijn tafel in het Brabantse Vlijmen in een grote grijze ordner, met daarin de eerste versies van het manuscript van zijn zojuist verschenen boekje Koning Carlos en de aardmannetjes. In het manuscript staan talloze aantekeningen, in het groen geschreven. Daar bovenop in de ordner prijken wat nieuwe gedichten die het licht nog moeten gaan zien. Terwijl hij door de papieren bladert, zie je dat het niet zomaar blaadjes voor hem zijn, het zijn Frans' gedachten, zijn herinneringen, zijn leven.

Tekst en foto's: **Mineke de Vries**

Frans Kapteijns: "Als ik het schrijven niet zou hebben, zou ik me geen raad weten."

Een leven dat zich voor een deel afspeelde op Curaçao, maar wat de rest van zijn leven blijvend beïnvloedde. De oud-schoolleider van het Bernadette College schrijft de herinneringen aan de tropen van zich af. De Amigoe publiceerde met regelmaat al gedichten en andere bijdragen van zijn hand.

Zijn ogen verraden de wereld die zich schuil houdt binnen in hem. Het lijkt wel of zijn ogen vooral naar binnen kijken. Maar de woorden die hij schrijft, gevat in zijn vele gedichten, die zijn zijn uitlaatklep. "Als ik het schrijven niet zou hebben, zou ik me geen raad weten."

De gedichten geven een blik in zijn innerlijk. Een man vol humor en vol emoties schrijvend over dagelijkse dingen, maar vooral ook over een verterende heimwee naar Curaçao.

Wat trekt me zo aan - in dit gebied - het bruin van de mensen - het blauw van de zee - de leguaan, een pelikaan - of de van oorsprong Afrikaan - nee, dat is het niet - Dat is het niet alleen - is het de kleur - en de geur - van de keuken - ja dat is het ook - alle herinneringen - wil ik bezingen - op muziek van tumba - mazurka of wals.

"Het voorbije leven op Curaçao is een dagelijks gemis. Het is niet het weer wat iedereen altijd zegt, want dat hebben we in de zomer hier ook", zo vertelt hij, maar het is vooral de bewondering die hij heeft voor het gemak waarmee de mensen in de Cariben leven. "De mensen, het zijn de mensen die ik mis."

Verteller

Kapteijns is een man boordevol verhalen, zo was dat vroeger in zijn onderwijstijd, maar hij kan nog steeds een middag in de tuin zijn om het onkruid te wieden, en dan alleen maar met mensen op straat staan te praten, zegt zijn Curaçaose vrouw Orsine Kamperveen. "Mensen komen gewoon langs om zijn verhalen te horen."

De nu 75-jarige Kapteijns uit zich geregeld in droge humor, die zo tussen de regels door verweven is, dat je soms niet weet of het ernst is of niet. Soms zachtmoedig, maar soms ook scherp. Hij neemt geen blad voor de mond, zegt waar het op aan komt. "Dat heb ik altijd gedaan, dat is de gemakkelijkste manier, dan weet iedereen wat je aan elkaar hebt."
Na zijn pensionering, nu zo'n vijftien jaar geleden, heeft hij het schrijven opgepakt, maar het zat er altijd al in. "Op de kweekschool en natuurlijk in mijn onderwijstijd vertelde ik altijd verhalen aan mijn leerlingen. Maar ook toen ik verliefd was, boeken heb ik vol geschreven, die liggen nu allemaal op de bodem van de Caribische Zee, die zijn niet voor vreemde ogen geschikt." Inmiddels zijn er vier dichtbundels van zijn hand verschenen, waarvan de eerste in 2010 verscheen, de nieuwste staat eind dit jaar gepland. Hij weet de exacte datum al, zegt hij met een twinkeling: 17 november. Dat is de dag dat hij vijftig jaar getrouwd zal zijn met Orsine, een belangrijke dag die ook in zijn nieuw verschenen boek een plek heeft. Een huwelijk dat begon met een groot feest op Brakkeput Mei Mei en hen een goede tijd op Curaçao bezorgde, waar tevens hun eerste zoon werd geboren. Later in Nederland kregen ze een dochter en adopteerden ze een weeskind uit Brazilië.

Ander verhaal

Al zijn dichtbundels bevatten gedichten over de dingen uit zijn directe omgeving, de tuin, de hortensia, maar ook de hond, zijn basset, maar zijn zoals gezegd vooral ook herinneringen aan de Antillen.
In zijn voorlaatste dichtbundel (49 + 1) was een sprookje opgenomen, een voorbode voor het proza dat nu is verschenen, overigens ook een sprookje. Kapteijns: "Ik vond het een uitdaging om te kijken of ik dat ook zou kunnen. Het is namelijk een heel andere discipline, je moet een hele verhaallijn uitstippelen die moet kloppen. Vertellen dat kan ik wel, als ik op school begon met een verhaal, gingen de kinderen al gniffelen. Zo'n verhaal ontstaat dan gaandeweg, ook omdat kinderen je in de rede vallen, aanvullen en het verhaal dan weer een andere kant op gaat. Maar schrijven en zorgen dat alles klopt is letterlijk een ander verhaal. Bij het eerste manuscript zei de uitgever dan ook: dit is geen boek, hier kan geen kind een touw aan vastknopen."
Dat betekende schrappen en nog eens schrappen en veel herzien voor Kapteijns. "Om het een logisch geheel te maken moest ik dus van tevoren gebeurtenissen plannen. Zo'n zwangerschap van de koningin, die erin voorkomt, ja die tijdspanne moet wel een beetje kloppen met de rest van de verhaallijnen. Dat moest ik echt leren."
Het werd een sprookje, maar er is niet echt een moraal of wijze les. Aarzelend zegt hij: "Een thema kan de liefde zijn, de onderlinge hechte band van mensen." Het boekje is bedoeld voor de jeugd, dat is de doelgroep waarvoor Kapteijns altijd al vertelde. Een belangrijke rol is er in het verhaal voor de zogenaamde aardmannetjes, "de aso's onder de kabouters", die door het verhaal van de koning en koningin zijn gevlochten. Een oud-leerling van hem maakte de illustraties in het boek en ook de omslag. "Ach", zegt Kapteijns, "het is een hobby en niet meer dan dat." Het zou leuk zijn het boekje in het Papiaments te vertalen, vindt hij, maar dan moet het zich wel op Brakkeput afspelen in plaats van in Brabant en ja, het woord aardmannetjes, hoe vertaal je dat?
Kapteijns, afkomstig uit het Brabantse dorpje St. Michielsgestel, bezocht het Beekvliet gymnasium in diezelfde plaats, destijds een seminarie waar hij intern was. "Ik heb het niet afgemaakt, dat kwam door mijn rebelse karakter, ik was veel te recalcitrant." Na de bisschoppelijke kweekschool in Den Bosch moest hij in dienst. "En daar raak je je kapsones snel genoeg kwijt." Vervolgens kreeg hij een baan bij een experimenteerschool in Den Bosch, waar hij zijn vrouw leerde kennen die daar vanuit Curaçao met een studiebeurs stage kwam lopen. Zij moest in 1964 weer terug vanwege haar beurs en Kapteijns besloot haar achterna te gaan en wachtte op uitzending die kant op. Dat gebeurde in april 1965, het was meteen zijn eerste vliegreis. Het contract van vijf jaar waarvoor hij ging, liep uiteindelijk uit tot dertien jaar. "Het eerste half jaar was erg lastig, ik had moeite om te wennen, alles was zo vreemd. Ik wilde wel terugzwemmen naar Nederland." Al snel sloeg het om en wilde hij van Nederland niks meer weten.
Frans en Orsine begonnen in Otrobanda, op Kortijn 9A, verhuisden later naar de Stoppelweg en een paar jaar later bouwden ze een eigen huis aan de Rooseveltweg. Enkele jaren later ruilde Kapteijns zijn baan als leerkracht op de Teresiaschool in Wishi om voor het docentschap op de Martinus mavo, maar dat beviel hem niet erg goed. "Je moest veel te veel vakken geven, waar je eigenlijk te weinig vanaf wist: Nederlands, geschiedenis, natuurkunde. Daarna kon hij aan de slag als schoolhoofd van het Bernadette College (nu Kolegio Mgr. Ellis), tegenover landhuis Habaai, een werkplek waar hij tien jaar bleef. "De overstap deed me goed, als leerkracht blijf je toch altijd de ondergeschikte van de regeltjes. En ik blijk liever een kleine baas dan een grote knecht te zijn."

30 mei

Met weemoed vertelt hij over zijn leven op de Antillen. De belevenissen op school, het wekelijks zwemmen met de honden op Sta. Cruz, maar ook het plezier in en om zijn huis. "De tuin was mijn grote hobby, met zoveel mooie bomen. Omdat het een nieuw huis was, hebben we alles zelf aangelegd. We hadden onze eigen mango's, papaja's, pinda's."

wil ik bezingen

Ook zette Kapteijns met een aantal anderen de Jeugd Sport Centrale op, die allerlei sportactiviteiten organiseerde voor scholen, zoals de beroemde vijfkampen in die tijd: bergbeklimmen, zwemmen, atletiek, hardlopen en de wandelmarsen door de stad. "Toentertijd mocht dat alleen op zondag vanwege de verkeersveiligheid, dat is toch onvoorstelbaar als je nu terugkijkt."

Kapteijns voelde zich op Curaçao geen Nederlander. "Ik kon en kan me nog steeds schamen voor de manier waarop sommige Nederlanders zich gedragen daar." Dat hij kennelijk ook niet als standaard-makamba werd gezien blijkt wel uit het volgende voorval, zo zegt hij zelf. Op 30 mei 1969, de dag die de geschiedenis inging met de rellen in Punda en Otrobanda, klopten er opeens drie mannen aan op de deur van Kapteijns' kantoor op school. "Er stonden drie grote, zwarte, breedgeschouderde Curaçaoënaars voor mijn neus. De rellen waren in volle gang en ik dacht dat mijn laatste uren geslagen hadden, maar ze haalden me juist weg van school en brachten me veilig thuis. Het bleken de ouders te zijn van kinderen op school."

Overigens is het opvallend dat Kapteijns de opstand relativeert. "Ergens anders lijkt het altijd erger dan als je er werkelijk in zit." Ook heeft hij nog een persoonlijke herinnering aan die avond: "Ik had meneer pastoor uit Wishi gebeld omdat ik geen whisky meer had. En die ging, ondanks de avondklok met de whisky in zijn toog op pad en had de militairen die hem wilden tegenhouden gezegd dat hij mij moest bedienen."

Teruggaan grootste wens

Na dertien jaar Curaçao keerde Kapteijns terug naar Nederland, waar hij nog een aantal jaren als schoolleider op een basisschool werkte voor hij met pensioen ging. Zo vaak mogelijk gaat hij op vakantie naar Curaçao. "We verbleven eerst altijd bij Orsi's moeder, maar sinds haar dood zitten we meestal in het Plaza Hotel, lekker gemakkelijk overal dichtbij."

Kapteijns, een prater en verteller, maar ook een denker. Veel van die gedachten spelen zich af op Curaçao.

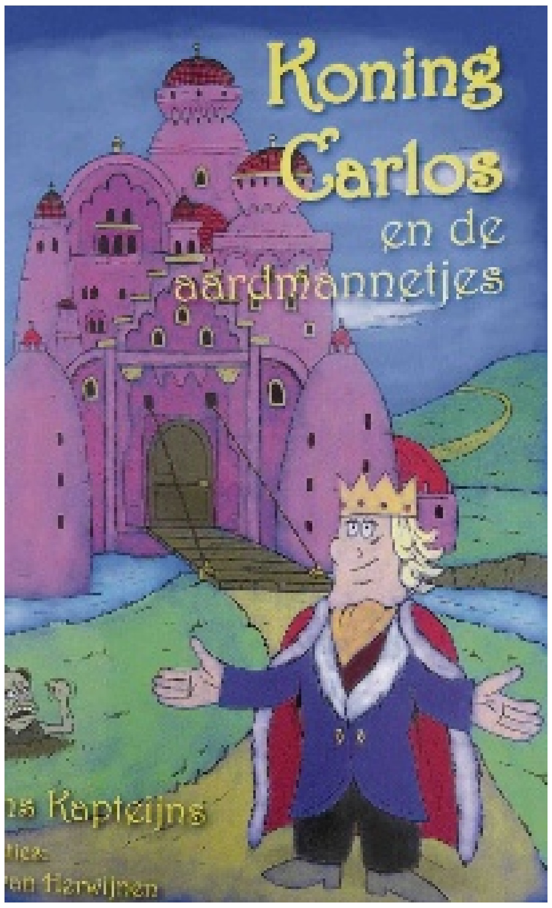

Wie in de Cariben is geweest - en daar een tijd verbleef - die weet dat nooit de wond geneest - de wond die heimwee heet - en zit hij 's avonds op de bank - met boek of soms tv - dan kijkt hij in zijn eigen ik - en denkt aan overzee - in zijn 'nieuwe' tuin - met conifeer en linde - mist hij de tamarinde - pas heel laat - slaapt hij in - op de maat - van de passaat.

Teruggaan is zijn grootste wens, maar zijn vrouw zal hem niet volgen; kinderen en kleinkinderen houden hen in Nederland. Misschien geldt datgene wat de beroemde dichter Slauerhoff zo treffend verwoordde, ook op een bepaalde manier voor Frans Kapteijns: *alleen in mijn gedichten kan ik wonen.*

Ars Poëtica.

Woninglooze

Alleen in mijn gedichten kan ik wonen,
Nooit vond ik ergens anders onderdak;

Voor de' eigen haard gevoelde ik nooit een zwak,
Een tent werd door den stormwind meegenomen.

Alleen in mijn gedichten kan ik wonen.
Zoolang ik weet dat ik in wildernis,

In steppen, stad en woud dat onderkomen
Kan vinden, deert mij geen bekommernis.

Het zal lang duren, maar de tijd zal komen
Dat voor den nacht mij de oude kracht ontbreekt

En tevergeefs om zachte woorden smeekt,
Waarmee 'k weleer kon bouwen, en de aarde

Mij bergen moet en ik mij neerbuig naar de
Plek waar mijn graf in 't donker openbreekt.

J.J. Slauerhoff
Verzamelde gedichten Deel 1, 1947

Letra

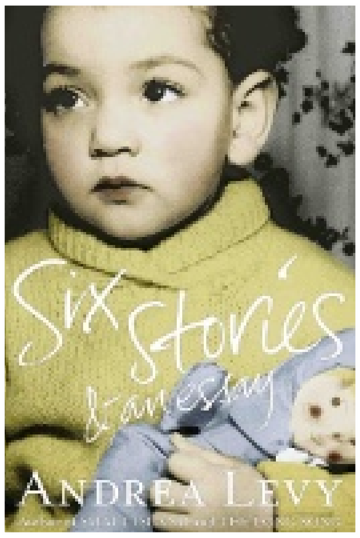

Andrea Levy

De belangrijkste exportproducten van Jamaica lijken op het ogenblik sport en literatuur te zijn. Auteurs woonachtig in Jamaica of auteurs geboren uit Jamaicaanse ouders woonachtig in Engeland, zijn er volop en hun werk vindt een gretig lezerspubliek aan beide zijden van de oceaan. Dat geldt in hoge mate voor Zadie Smith, maar ook voor Andrea Levy, die enkele prachtige romans schreef, The Long Song en Small Island, waarmee ze prijzen won en genomineerd werd voor de Booker-prijs. Nu een bundel met korte verhalen en een essay: Six Short Stories and an Essay. Niet wat je noemt een intrigerende titel en er zullen ongetwijfeld potentiële lezers zijn die het om die reden niet zullen lezen of kopen. Jammer, want sommige verhalen zijn juist zeer intrigerend.
Het essay gaat over kleur en wat kleur met mensen doet. Huidskleur wel te verstaan. Het thema is overal weer in, net als religie en maatschappelijke ongelijkheid, met alle eruit voortvloeiende vormen van discriminatie. Uiteraard gaat het om de manieren waarop wij aan verschillen betekenis menen te moeten toekennen. En, belangrijker nog, over de drie manieren waarop we omgaan met die manieren. Analyserend om er vervolgens een klagerige slachtofferrol mee te spelen of om het kwalijke label protesterend van zich af te schudden. Omarmend om er openlijk of stiekem misbruik van te maken. Of, de derde manier, er schouderophalend aan voorbijgaan vanuit het besef dat het weinig of bijna niets met existentie te maken heeft. Vermoedelijk komen we het verst met de derde manier, maar dat lukt alleen als we beseffen dat existentie belangrijker is dan essentie. Levy analyseert en protesteert, laat zien dat de geschiedenis van Jamaica evenzo de geschiedenis van Engeland is als andersom en komt dan gelukkig toch uit bij de derde manier omdat ze zich realiseert dat het in het leven om existentie gaat.
Haar korte verhalen gaan over de gevolgen van het maken van vals onderscheid: ras, huidskleur, ongelijkheid, wel of niet ergens 'kind van een natie' mogen zijn, immigratie en alle komische en tragische dynamiek die eruit voortvloeit. Over 'shadeocracy' dus. Geen lange verhalen.
In een interview verontschuldigt Levy zich paradoxaal: het spijt me dat het een lang verhaal is geworden, maar het ontbrak me aan tijd om het in te korten. Voor deze bundel ontbrak het haar dus niet aan tijd. Ze gaat recht op haar doel af en zegt wat ze zeggen wil met zo weinig mogelijk woorden en zo sprekend mogelijke beelden. De vroege verhalen zijn wat minder. De later geschreven verhalen zijn veel beter. Allemaal in de eerste persoon enkelvoud geschreven, vanuit het perspectief van de immigrant, de buitenstaander die kijkt wat er gebeurt en die binnenstaanders zodoende een spiegel voorhoudt. De binnenstaander kan zich Engels wanen, Jamaicaans, Hollands of Curaçaos. Maakt niet uit. Levy zet iedereen aan het denken over de stompzinnigheid van labels en vooroordelen en zegt tussen neus en lippen door dat als het niet om existentie gaat, het nergens over gaat.

Valentijnsdag: Dag van de geliefden

Valentijnsdag is de dag waarop veel mensen hun geliefde verwennen met een cadeautje, bloemen of een kaart. Het gaat bij Valentijnsdag om de kleine dingen die deze dag zo speciaal maken. Het is de dag van de liefde en ook van de geheime liefde. Op Valentijnsdag kan je iemand een kaartje of cadeautje sturen zonder afzender. Dat maakt de dag zo speciaal. 'Wie geeft er om me?'

Tekst en foto's: **Judice Ledeboer**

Merwin Dollison

Jeiaela Jake en Maura Luciana

Jurien Sambo

Raymond Mujica

Ontstaan Valentijnsdag

Volgens de meeste bronnen gaat de oorsprong van Valentijnsdag terug tot in de 3e eeuw na Christus. In Rome leefde toen priester Valentinus. Hij stond bekend om zijn goede daden. Hij gaf veel aandacht aan de zieken, ouderen en arme mensen en hij had de blinde dochter van Asterius, de stadhouder van Rome, genezen. Uit dankbaarheid bekeerde Asterius zich tot het christendom en liet alle christelijke gevangenen vrij.
De keizer, Claudius II, liet priester Valentinus onthoofden. Men zegt dat hij dat deed omdat Valentinus in het geheim jonge stellen trouwde en dat had de keizer verboden. Valentinus werd later heilig verklaard door de kerk en 14 februari werd zijn feestdag. In die tijd was het niet gewoon om openlijk je liefde voor iemand te uiten, maar op 14 februari mocht dat wel. De traditie om deze dag als liefdesdag te vieren is in Engeland ontstaan en met de migranten geïntroduceerd in Amerika. Later is vanuit Amerika Valentijnsdag ook in veel Europese landen populair geworden.
Een heel andere uitleg is dat omstreeks 14 februari de vogels met paren beginnen en dat elke vogel dan een partner kiest.

Niet iedereen is gecharmeerd van deze dag. "Bedacht door de commercie", of "onzin, je moet iedere dag lief zijn voor elkaar", wordt er gezegd door anderen, die niets aan Valentijnsdag doen en het als een gewone dag van het jaar zien. De mensen die wel een bepaalde waarde hechten aan deze dag vinden het doorgaans ook echt leuk om iets te doen voor hun geliefde, hun ouders, kinderen, vriend of vriendin. En dat doet iedereen op zijn eigen manier.

De oorsprong van Valentijnsdag staat in het bijgaande kader beschreven en het vieren van de dag begon ooit in Engeland. Nu wordt er over de hele wereld een 'liefdesdag' gevierd. Niet altijd op de 14e februari. In sommige landen op een andere datum.
Op Curaçao wordt deze dag door velen als een traditie gezien en wordt Valentijnsdag al jaren gevierd. De mensen die de dag vieren doen hun best om een mooi cadeautje voor hun geliefde te kopen. Ook de ouders en kinderen worden niet vergeten. Het is een dag om iedereen waar je om geeft te laten weten dat je om ze geeft.

Raymond Mujica (30) vindt Valentijnsdag een speciale dag. "We geven elkaar cadeautjes en misschien ga ik koken. Ik weet het nog niet zeker. Ik heb er nog niet echt over nagedacht", zegt hij.

Merwin Dollison (39) werkt in de bewaking en heeft hardlopen als hobby. Hij reageert met: "Eigenlijk vind ik het onzin. Je moet iedere dag aardig zijn tegen anderen." Toch liet hij zich verleiden om iets aan Valentijnsdag te doen, toen hij een vriendin had. Hij gaf haar met Valentijnsdag weleens een bos bloemen of een cadeautje. Op het moment kent hij niemand die hij met Valentijnsdag zou kunnen verrassen. "Je moet het wel verdienen, vind ik en ik vind ook dat deze dag door de commercie wordt aangestuurd."

Maura Luciana is opgegroeid met Valentijnsdag. "We vieren het altijd. Ook vroeger bij ons thuis. Ik vind het een gezellige dag. We eten dan iets lekkers, wijntje erbij. Het is de mooiste dag van het jaar." Zij vindt dat het goed is om aandacht voor elkaar te hebben en om op Valentijnsdag iets met elkaar te doen, vooral met je partner. Zij geeft haar man altijd een cadeautje. "Het hoeft niet duur te zijn. Ik koop altijd iets voor hem dat hij nodig heeft, een overhemd of after shave." Haar man vraagt haar van te voren wat zij wil hebben en dat koopt hij dan voor haar. Ze gaat ook altijd even bij haar zusje op bezoek op die dag en mensen met wie ze een speciale band heeft krijgen ook iets van haar. Meestal gaat ze op Valentijnsdag uit eten met haar man. Ze weet nog niet of ze dat dit jaar ook gaan doen. "Het wordt de laatste jaren duur om uit eten te gaan en ik heb het gevoel dat de restaurants met Valentijnsdag de prijzen verhogen. Dat is toch niet de bedoeling. Dan kan je beter thuis iets doen. Dit jaar valt het op een zaterdag, dan kan je er thuis een leuk feestje van maken."

Volgens **Romar Martis** viert op Curaçao niet iedereen Valentijnsdag. "Bij sommige mensen is het een traditie." Volgens hem moet je iedere dag aardig voor elkaar zijn. Niet alleen voor je partner en familie, maar ook voor je vrienden en collega's. Romar heeft al 17 jaar een relatie en hij doet ook al 17 jaar aan Valentijnsdag. Hij geeft zijn vrouw en kinderen dan een cadeautje. "Ik geef vaak een cadeaubon, dan kan mijn vrouw iets voor zichzelf kopen, iets wat zij graag wil hebben. Want bij vrouwen weet je het nooit wat ze willen hebben. Wil je dit? Nee, ik wil dat. Dus daarom die bon. Ik heb trouwens vijf keer per jaar dit probleem: met haar verjaardag, met kerst, Sinterklaas, de vakantie en Valentijnsdag."

Voor **Jediaela Jake** is het iedere dag Valentijnsdag. "Ik maak er iedere dag een feestje van. Altijd. Vroeger kocht mijn moeder iets leuks voor ons allemaal op Valentijnsdag. Ik doe zelf ieder jaar iets speciaals op die dag. Ik koop dan iets nieuws voor het huis. Mijn man is zelfs fanatieker dan ik ben. Hij houdt van romantiek en komt dan met verrassingen. Dan zegt hij: "Maak je klaar. We gaan ergens naar toe en dat is dan een verrassing. Ook ons kind gaat dan mee." Voor haar man koopt ze iets speciaals en kookt ze ook iets lekkers op die dag. En ze gaat altijd even bij haar vader en moeder langs om een klein cadeau te brengen.

Jurien Sambo (22) studeert elektrotechniek. Hij vindt ook dat je iedere dag lief voor elkaar moet zijn. Maar toch geeft hij zijn moeder en vriendin speciale aandacht op Valentijnsdag. "Ik ga eerst met mijn moeder eten en dan ga ik daarna met mijn vriendin ook eten." En voordat hij met zijn vriendin gaat eten gaan ze nog foto's maken. "Ze krijgt ook een cadeautje. Ze zei dat dat niet hoefde, maar ik doe het wel."

Emma Creutzberg (21) studeert rechten aan de UoC. "Vroeger op school was er aandacht voor Valentijnsdag. We leerden gedichtjes te schrijven. Bij ons thuis deden we er niet zo veel aan. Wij zijn nogal nuchter. Maar mijn moeder had dan wel lekkere chocolaatjes in huis." Vorig jaar zat Emma in Nederland met Valentijnsdag en toen stuurde haar vriend, die op Curaçao woont, een bos bloemen. "Dat was zo'n verrassing. De bel ging en daar stond iemand met een heel grote bos bloemen. Ik denk dat we dit jaar op Valentijnsdag lekker naar het strand gaan en 's avonds uit eten."

Emma Creutzberg

Romar Martis

Valentijnsdag in andere landen

China
In China vindt de dag van de liefde zijn oorsprong in de legende van het wevende meisje en de herdersjongen. Vooral jonge meisjes houden zich op deze dag bezig met allerlei traditionele rituelen. Hoewel het feest in alle regio's anders wordt gevierd, hopen alle meisjes tijdens het feest op wijsheid, vaardigheden en een goede man. Het festival van de geliefden valt op de zevende dag van de zevende maand op de Chinese kalender; dit jaar wordt dat gevierd op 2 augustus.

Brazilië
In Brazilië hebben ze 12 juni als de dag van affectie. Op die datum overleed St. Antonius van Padua, een beschermheilige voor verliefden. Veel stelletjes vieren deze dag met cadeautjes en etentjes en andere festiviteiten.

Roemenië
In Roemenie wordt op 24 februari Dragobete gevierd. Deze naam is afgeleid van een figuur uit de Roemeense folklore. Dragobete is een belangrijk persoon in de Roemeense mythe over de komst van de lente en het afscheid van de koude winter. Ze noemen het ook wel de dag van de verloofden en wie tijdens de viering op de voet van zijn of haar geliefde stapt zal
volgens de volksgedachte een dominantere rol krijgen in de relatie.

Zuid-Korea
In Zuid-Korea wordt Valentijnsdag wel op 14 februari gevierd, maar met eigen tradities. De vrouw geeft chocolade aan haar mannelijke liefde en de man geeft snoep zonder chocola aan zijn geliefde. En degenen die niets ontvangen gaan in een restaurant zwarte noedels eten. Ze rouwen om hun geliefden die niet aan hen gedacht hebben.

Beroep onder de loep.

'Bedrijvendokter' op Curaçao

Michiel Weverink is weer voor even op Curaçao. Dat zal vaker gebeuren, tot de tijd rijp is om zich hier te vestigen en zijn eigen business op te zetten.

Tekst en foto: **Marja Berk**

Verliefd op het eiland, als kind hier gewoond en enthousiast over zijn werk. Wat hij doet? Als bedrijfseconoom en accountant reorganiseerde hij in Nederland, in samenwerking met andere consultants, grote bedrijven. Zijn specialiteit was en is het onderling verbinden van disciplines binnen een bedrijf 'omdat de werelden Strategie en Processen niet communiceren met IT en daarom gaat het mis'. Hij richtte zich met name op IT en is op Curaçao gelieerd aan de Compass Solutions Group.

Wat houdt je werk in?

"Ik richt me onder meer op de mogelijkheden en onmogelijkheden binnen de IT. Dat is één ding. Verder stel ik me tot doel veranderingen binnen een bedrijf op gang te brengen. Het komt erop neer dat ik in die wereld projectmanager ben." Hij heeft een lange en klassieke carrière gemaakt in de IT-audit en 'redesign'-projecten. "Het grootste deel van mijn loopbaan heb ik gewerkt bij KPMG." Hij adviseert bedrijven niet om vervolgens weg te lopen. Hij adviseert, biedt een oplossing en begeleidt het gehele project. "Ik heb verder geen enkel belang, behalve klantbelang. Ik ben zelfstandig, heb geen personeel en kan me dientengevolge volledig richten op de klant." Hij werkt samen met andere zelfstandige adviseurs, waarbij eenieder zich richt op de eigen discipline.

Hoe lang doe je dit werk al?

"Als zelfstandig ondernemer doe ik dit nu negen jaar. In het verleden heb ik een aantal bedrijven gehad, maar ik richt me nu echt als ondernemer op Curaçao." Gekscherend noemt hij zichzelf bedrijvendokter. "Ik richt me niet alleen op het bedrijf, maar ook op de medewerkers. Ik heb veel ervaring en zie vrij snel waar het beter kan. Maar dat lukt je nooit zonder mensen, zij moeten het doen." Veel bedrijven maken volgens Weverink de fout dat zij zich slechts richten op het vernieuwen van systemen. "Dat faalt vaak, omdat er geen aandacht aan mensen wordt gegeven. Je kunt de duurste systemen en de duurste consultants naar binnen fietsen, maar als je de medewerkers daar niet adequaat bij betrekt, ga je alsnog op je snuit. Echt, IT draait om mensen, niet slechts om het systeem."

Wat is het leukste aan je werk?

Weverink hoeft er niet lang over na te denken. "Die verbinding tussen techniek en mensen maken, dat project laten slagen. Daar haal ik uiteraard veel voldoening uit. Ik ben zeer resultaatgericht en als het project is afgerond dan is er ook echt iets gebeurd. Het is gaaf als je mensen aan het einde goed ziet functioneren, waar dat eerst problemen gaf. Er zit veel coaching in en dat is niet alleen belangrijk, maar ook heel leuk om te doen." Hij coacht van een magazijnmedewerker tot een CEO of CFO en draait daar, door zijn brede ontwikkeling en mensenkennis, zijn hand niet voor om. "Weet je, het gaat niet alleen om advies geven. Tijdens een gesprek kan ik een vraag dusdanig forumleren, dat zij zelf op het antwoord komen."

Wat vind je het minst leuke?

"Toch wel de onzekerheid van het zelfstandig bestaan. Als je een project hebt afgerond, zou het leuk zijn als je direct naar het volgende kunt overstappen, maar dat is niet altijd zo. Daar moet je tegen kunnen." Bovendien vindt hij het lastig om als adviseur te zien dat zijn adviezen niet altijd worden opgevolgd. "Dat hoort erbij, ik weet het en dan is het niet anders."

Wat was je geweest als je dit werk niet had gedaan?

Na een paar seconden roept hij schaterlachend: "Straaljagerpiloot! Nee hoor, wel misschien kok. Ik vind het heerlijk om te koken en ik kan het ook goed, al zeg ik het zelf." Naast zijn drukke werkzaamheden vindt Weverink tijd om zich bezig te houden met Bikram-yoga. "Die yoga is echt me-time. Even helemaal in jezelf gekeerd en het is goed voor je lijf. Het is wel hard werken, maar ach, dat ben ik gewend", knipoogt hij.

Food for thought.

Pie als volledige maaltijd

Een lekkere pie kan vele doelen dienen. U kunt een pie maken voor uw warme maaltijd, voor de lunch of als traktatie.

Tekst: **Miriam de Windt**

Als we aan pie denken, is het veelal als traktatie of als snack. Echter, aangevuld met groente, rauwkost en/of gestoomde groente, wordt een pie een
volledige maaltijd. Een aangename aparte volledige maaltijd.

Zoals u kunt aflezen uit de tabel, worden alle voedingsstoffen ruim geleverd in dit gerecht. Sommige zelfs zeer ruim. Voor de analyse werd deze pie geacht te zijn voor 6 porties. U kunt ook 8 porties van dit recept serveren. De ongewenste voedingsstoffen zullen dan per persoon gunstiger uitkomen. Misschien dat de porties dan te klein zijn voor een warme maaltijd en geschikter voor een lunch of traktatie.
Eiwitten: geleverd door het vlees en de kaas, voornamelijk dierlijke eiwitten. Voor de rest van de dag dient u meer plantaardige voedingsmiddelen te eten, om de juiste balans dierlijke versus plantaardige eiwitten te krijgen.
Vetten, verzadigde vetten en cholesterol: het totaal aan vetten is afkomstig van de olijfolie, het vlees en de kaas. De verzadigde vetten en cholesterol komen van het vlees en de kaas. Olijfolie bevat heel weinig verzadigde vetten. Om de vetten te minderen kunt u de bakbananen koken in plaats van te bakken. Voor het vlees en de specerijen kunt u dan een minimale hoeveelheid olie gebruiken.
Natrium: de hoeveelheid natrium komt voor circa een derde deel van de olijven en voor tweederde deel van de kaas.
Indien u minder zout moet innemen, dient u geen olijven te gebruiken en te kiezen voor een kaassoort met minder/geen zout. Bijvoorbeeld, Maasdammer 45+ bevat minder vet en minder zout. En toch een goede smaak.

Bakbananen
De bakbananen zorgen voor het merendeel van de koolhydraten en dus ook de calorieën. Ook zorgen de bakbananen in hun eentje voor het grootste deel van de vitamines en de mineralen in dit recept. Bakbananen zijn altijd een goede vervanging van koolhydraten in uw maaltijden, omdat ze rijk zijn aan de goede voedingsstoffen.
Vergeleken met de banaan (fruit), zijn bakbananen rijker aan ijzer en vitamine B2 en C dan aardappelen. Bakbananen bevatten ook veel vitamine A (ongeveer 20 procent DAH), aardappelen niet. Voor wat betreft de hoeveelheid koolhydraten, komen bakbananen ook vrij gunstig uit.

Ze bevatten minder dan de helft aan koolhydraten vergeleken met rijst en pasta. En vergeleken met aardappelen, ongeveer 1,5 maal zoveel. Met andere woorden, bakbananen zitten tussen rijst/pasta en aardappelen in voor de koolhydraten. Indien u wilt letten op carbs in uw dagvoeding, zijn bakbananen geen slechte keuze als koolhydraatbron. Voor uw informatie: hoe rijper de bakbanaan, des te meer suikers ze bevatten en hoe zoeter ze worden. Suikers worden op een andere manier verwerkt in het lichaam dan zetmeel. Onder meer hebben suikers een lagere verzadigingswaarde dan zetmeel. U kunt eerder weer honger krijgen. Het is dus altijd beter om onrijpe of tenminste halfrijpe bakbananen te gebruiken als vervanging van koolhydraten bij uw maaltijden.
Dit recept kan dienen als een basisrecept voor andere soorten pie. In plaats van rundvlees, kunt u tuna of een andere vissoort nemen. Of kip/kalkoen. In plaats van bakbanaan kunt u ook zoete aardappelen of pompoen gebruiken. Een pie kunt u altijd van tevoren maken en pas in de oven doen op het moment dat u deze wilt serveren. Ook weer een dagje gemakkelijk in de keuken.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932

Voedingswaarde voor 1 portie, uitgaande van 6 porties per recept:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	667/ 2801	33 %
Natrium	555 mg	28 %
Eiwitten	29 g	29 %
Kalk	112 mg	16 %
Vetten	28 g	41 %
IJzer	5,3 mg	35 %
Verzadigde vetten	3 g	15 %
Vitamine A	262 mg	33 %
Cholesterol	99 g	36 %
Vitamine B1	0,22 mg	22 %
Koolhydraten	77 g	31 %
Vitamine B2	0,28 mg	22 %
Voedingsvezels	4 g	13 %
Vitamine C	29 mg	41 %

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May.

Bakbananen vleespie met kaas

Ingrediënten:
Voor de korst:
1/2 cup olijf- of canola-olie
4 grote bakbananen, half rijp, geschild en in diagonaal gesneden stukken van 5 à 6 cm gesneden

Voor de vulling:
1 cup rode ui, fijn gesneden
3 tenen knoflook, fijn gehakt
1 pond gemalen biefstuk
1/3 cup tomatenpasta
1/3 cup sultana's, in stukjes
1/3 cup met zoete pepers gevulde groene olijven, grof gehakt met 3 eetlepels vocht uit de pot.
2 theelepels gedroogde oregano
11/2 theelepel gemalen kaneel
11/2 theelepel gemalen komijn
1 theelepel gemalen allspice
1 eetlepel geel maïsmeel
Zout en vers gemalen zwarte peper
250 gram verse kaas (kaas uit Venezuela), verkruimeld
4 met zoete pepers gevulde groene olijven, uitgelekt en in plakjes gesneden

Bereidingswijze:
Voor de korst:
In een koekenpan de olie verhitten en alle bananenplakken bakken tot ze goudbruin zijn. Op een stuk folie leggen en deppen met keukenpapier. Laten afkoelen. Olie bewaren voor de vulling.
Een glazen pie-vorm met een laag bananenplakken bedekken. De rest voor garnering bewaren. Met de vingers alle gaatjes opvullen tussen de bananen door ze stevig tegen elkaar te duwen.

Voor de vulling:
De rest van de olie (desnoods aanvullen tot 2 eetlepels) in een koekenpan doen en de ui en knoflook een paar minuten op een middelmatig heet vuur bakken tot ze transparant zijn. De biefstuk toevoegen en bakken tot deze bruin is. De tomatenpasta, de sultana's, de olijven en alle kruiden toevoegen en bakken tot alles dik is, steeds roeren. Afmaken met zout en peper en de maïs erdoor roeren.

De oven voorverwarmen tot 425 graden Fahrenheit. De helft van de kaas over de bananen kruimelen en het biefstukmengsel erover scheppen, aanduwen. De rest van de kaas erover strooien. De pie bakken in de voorverwarmde oven tot de kaas gesmolten en de vulling warm is, 15 à 20 minuten.10 Minuten laten afkoelen en serveren.

Eet smakelijk,
May

Tango

Het is onder meer de taak van de school om te werken aan een integere bewustwording van de opgroeiende jeugd. Bewustwording van hun plaats in de wereld ontstaat alleen maar als kinderen meer dan een vage notie ontwikkelen van wat er in het verleden in hun geografische omgeving is voorgevallen. In dit artikel in vijf delen is de focus gericht op het Caribisch gebied.

Tekst: Fred de Haas

Er zijn tal van overeenkomsten tussen Martinique en Curaçao.

Het is in dit verband van groot belang dat álle docenten beseffen dat zij bij uitstek degenen zijn die de opdracht hebben om hun leerlingen wegwijs te maken in de interessante geschiedenis van dit gebied en hulp te bieden bij het beantwoorden van vragen die dit verleden ongetwijfeld vroeg of laat zal oproepen. Deze geschiedenis is té belangrijk om te worden afgeschoven op één en dezelfde persoon, te weten de geschiedenisleraar. Alle leerkrachten hebben die verantwoordelijkheid. En alle zichzelf respecterende Pedagogische Academies en Lerarenopleidingen delen vanzelfsprekend ook in die verantwoordelijkheid.

In dit artikel zal ik een poging doen om een steentje bij te dragen aan deze bewustwording en een aantal Benedenwindse parallellen trekken met andere gebieden in het Caribisch gebied en, voor zover relevant voor het wel en wee van mensen binnen het dekolonisatieproces, met enkele Afrikaanse landen. De focus zal zowel gericht zijn op het verleden als op het heden en op de menselijke verhoudingen die door traumatische gebeurtenissen in het verleden nog steeds onder druk staan.
Omdat het aandachtsgebied moet worden begrensd, heb ik gekozen voor gebieden die ooit door de Nederlanders, Fransen en Belgen zijn gekoloniseerd. Het zal voor de meeste lezers niet moeilijk zijn om de culturele invloeden aan te wijzen die onder het voormalige Nederlandse gezag hun stempel hebben gedrukt op de Caribische eilanden.
Ook zal wat uitgebreider worden ingegaan op enige Caribische en Afrikaanse rolmodellen uit de tijd van de dekolonisatie, neokolonisatie en 'pseudo-onafhankelijkheid'.

Franse Cariben

Zoals bekend, zijn Martinique, Guadeloupe en Frans Guyana Franse departementen die administratief dan ook als zodanig worden behandeld. De helft van St. Maarten / Saint-Martin heeft een beperkte autonomie en is een 'collectivité d'Outre-Mer'. Bonaire, Saba en St. Eustatius hebben een vergelijkbare status als bijzondere gemeentes van Nederland. Aruba, Curaçao en St. Maarten hebben gekozen voor een grote mate van autonomie en worden bestuurd door 'eigen mensen'.
Dat laatste is niet het geval op de Franse eilanden. Zo heeft Martinique bijna 40.000 ambtenaren die voor een groot deel afkomstig zijn uit Frankrijk en een 'tropentoeslag' van 40 procent op hun salaris krijgen. Dat de toplaag van de bestuurders uit Frankrijk komt heeft een goede reden. Op die manier kunnen belangenverstrengeling, vriendjespolitiek en corruptie zo goed mogelijk worden bestreden. Men heeft in kleinschalige gemeenschappen nu eenmaal over het algemeen meer ontzag voor bestuurders 'van buiten' dan voor de 'eigen mensen'.

Vooroordelen

De Franse ambtenaren hebben, net als de Nederlanders vroeger, meestal geen flauwe notie van wat er in de mensen in de overzeese gebieden omgaat. Dat dit, zeker in het begin van een verblijf, aanleiding kan zijn tot conflicten, moge duidelijk zijn. Ook op Bonaire valt het een en ander af te dingen op het begrip tussen de lokale bevolking en de Nederlanders.
Net als in het Nederlandse 'moederland' heeft het Franse volk in de 'métropole' hoegenaamd geen belangstelling voor de overzeese gebieden (lees Outre-Mer). De mensen in Frankrijk denken, net als de meeste Nederlanders, in gemakkelijke gemeenplaatsen als 'die mensen daar zijn opvliegend' en 'ze kosten ons een hoop geld'. Alleen Fransen c.q. Nederlanders die een paar jaar op de eilanden hebben gewoond vertonen meestal een wat positievere houding. Overigens zijn het de autochtone bewoners op de eilanden zelf die de meeste kritiek hebben op de economische en sociale situatie daar. De ingezonden stukken staan er bol van. Logisch, want zij zijn de directe slachtoffers van eventueel wanbestuur.
Dat soort onbegrip voor de overzeese bevolking heerst overigens ook in Nederland ten aanzien van mensen uit andere streken van Nederland. Zo worden katholieke Limburgers over het algemeen gezien als 'Roomse gluiperds' en Friezen als 'koppige mensen'. Om van de Achterhoek maar te zwijgen. Daar hebben 'ze' een latent minderwaardigheidscomplex en worden al kwaad als je uit oprechte belangstelling vraagt of ze ook het plaatselijk dialect spreken. Niets nieuws onder de zon. Het vooroordeel regeert.
Wat denkt u dat de Fransen afweten van Bretons? Van Corsicanen? Van Basken? Bijzonder weinig, verzeker ik u. En van zwarte mensen uit de Cariben begrijpen ze nog minder.

Karibeño (deel 1)

Men weet nauwelijks dat ze voor een deel afkomstig zijn uit Afrika en nog steeds last hebben van wat Fanon ooit heeft genoemd 'de slavernij van de slavernij'! De meeste Fransen waren dan ook stomverbaasd toen allerlei opgekropte gevoelens in 2009 op geweld dadige wijze tot uiting kwamen op Martinique en Guadeloupe. De Fransen wisten niet hoe gauw ze vergaderingen moesten beleggen met de lokale bevolking om het tij te keren en nieuwe relaties op te bouwen. De druk was zodoende vrij snel van de ketel maar het resultaat van de nieuwe initiatieven was pover.
Het onbegrip tussen blank en zwart wordt nog verder gecompliceerd door het feit dat eilanders elkaar niet kunnen uitstaan. Zo'n sentiment heerst, bijvoorbeeld, tussen Curaçao en Aruba, al zal men dat naar buiten toe verdoezelen. Maar het feit dat Aruba en Curaçao er een eigen spelling van dezelfde Creoolse taal op nahouden spreekt boekdelen. Dat heeft niets met taalkunde maar alles met chauvinisme, vooringenomenheid en politiek te maken.

Wilt u een paar voorbeelden van vooroordelen op de Frans-Caribische eilanden? De mensen van Guadeloupe worden door de Martinikanen beschouwd als zijnde van laag allooi, als lieden die 'onder in het ruim van het slavenschip hebben gezeten', de zogenaamde 'fonds de cale'. De mensen van Guadeloupe bestempelen Martinique als het eiland van de kouwe kak, op de Guyanezen wordt door allebei neergekeken, Haïtianen worden als arrogant beschouwd, de inwoners van St. Lucia zijn 'allemaal' drugdealers net als de jonge zwarten die lang in Frankrijk hebben gewoond, de zogenaamde 'négropolitains' (een samentrekking van 'négro' en 'métropole', waarmee Frankrijk wordt bedoeld).

Meer overeenkomsten

Er zijn tal van overeenkomsten tussen Martinique en Curaçao: er heerst op beide eilanden grote jeugdwerkloosheid, veel gezinnen leven onder de armoedegrens, er is een groot aantal één-oudergezinnen (44 procent op Curaçao; de helft van de kinderen uit die gezinnen weet niet wie hun vader is, 30 procent van de moeders heeft de lagere school niet afgemaakt), er is kindermishandeling, misdaad en gewelddadigheid:
'De geweldscriminaliteit is schrikbarend hoog. Als we de moordcijfers binnen het Koninkrijk vergelijken is de kans om in het Caribisch deel van het Koninkrijk vermoord te worden soms wel 20 keer zo hoog als in het Europees deel van het Koninkrijk' (fragment uit een toespraak van Procureur-Generaal G. Schram, Curaçao, januari 2015). De 'gewone' en vaak zware misdaad op Martinique ligt tweemaal zo hoog als in Frankrijk en is vaak drugsgerelateerd.

Eenoudergezinnen (24 procent in Martinique) met een werkloze moeder hebben het moeilijk. Kinderen hebben, net als op Curaçao, weinig of geen structuur. Verder vindt 20 procent van de gezinnen aan de onderkant van de Martinikaanse samenleving dat naar school gaan nergens goed voor is. Onbeschoft gedrag is eerder regel dan uitzondering. De zogenaamde 'zelfontplooiing' en gevoeligheid voor het eigen ego maken dat menigeen niet meer ziet wat goed is voor een ander. Twitter laat overal ter wereld zien hoe oppervlakkig het denken van velen is. De eilanden doen dapper mee. Iedereen voelt zich gauw beledigd. Bescheidenheid is geen deugd meer. De Franse filosoof Finkielkraut zegt: 'Er bestaat vandaag de dag geen kwetsing van het 'IK' dat niet om gerechtigheid vraagt en genoegdoening eist' (A. Finkielkraut, L'identité malheureuse, Stock 2013, p. 211).
De schuld van dit alles wordt over het algemeen gegeven aan het onderwijs, de overheid, de ouders, drugs, werkloosheid, en gebroken gezinnen. Men kijkt niet graag naar zichzelf. Op Curaçao zijn er politieke partijen die wel degelijk een beroep op de ouders doen om hun verantwoordelijkheid te nemen. Roependen in de woestijn, helaas. Deze asociale situatie is erger dan chikungunya. Welke politicus voelt zich verantwoordelijk om hier daadwerkelijk iets aan te doen? Niemand, waarschijnlijk. Want je kan er niet mee scoren, het kost geld en voor een totale hervorming van het onderwijs moet je visie hebben. Dat los je niet op met gratis schoolboeken waarvan de meeste allang over de houdbaarheidsdatum heen zijn.

De overeenkomsten met de 'Nederlandse' Antillen krijgen een haast magisch tintje als we het jaar 2010 naderen. Dan kiest bijna 80 procent van de kiezers in Martinique voor Frans bestuur volgens artikel 73 van de Grondwet. St. Martin en St. Barthélemy hadden in 2003 al gekozen voor Frans bestuur volgens artikel 74 van de Grondwet dat meer autonomie gaf.
Het feit dat de bevolking ervoor heeft gekozen om gewoon als Frans departement bestuurd te worden geeft aan dat ze plaatselijke bestuurders ('eigen mensen') geen kans wilden geven om 'macoutisme' te bedrijven (vriendjespolitiek en harde politieke onderdrukking). De term 'macoutisme' is afgeleid van 'Tontons Macoute' (= boemannen) waarmee de Haïtiaanse paramilitairen van de losgeslagen oud-president Duvalier werden aangeduid die konden doen en laten wat ze wilden.

Het is bekend dat de voormalige Nederlandse Antillen in 2010 ook kozen voor een band met Nederland, waarbij moet worden aangetekend dat Aruba al sinds 1986 een aparte status had verworven onder de bezielende leiding van Betico Croes die vlak voor het ingaan van de 'Status Aparte' door een verkeersongeluk om het leven kwam in Oranjestad.

Racisme

Gezien het boven beschreven Franse gebrek aan kennis van de Caribische cultuur en het daardoor ontstane onbegrip aan beide kanten valt het op dat er toch pogingen werden en worden gedaan om respect en vertrouwen te kweken.

In 'Nègre je suis, Nègre je resterai' (interview met Françoise Vergès, Albin Michel, 2005) zegt Césaire op bladzij 28:
'Senghor (dichter en latere president van Senegal, FdH) en ik hebben er altijd voor gewaakt niet te vervallen in zwart racisme. Ik heb een eigen persoonlijkheid en tot de blanke sta ik in een verhouding van wederzijds respect'.

Dat respect geldt de taal, de cultuur, de lokale geschiedenis, kortom allemaal aspecten die, zoals boven geschetst, in het onderwijs ruim aan bod moeten komen. Daar hoort de slavernijgeschiedenis ook bij.

Bijna 80 procent van de kiezers in Martinique heeft voor Frans bestuur gekozen.

Wetswijzigingen Aruba

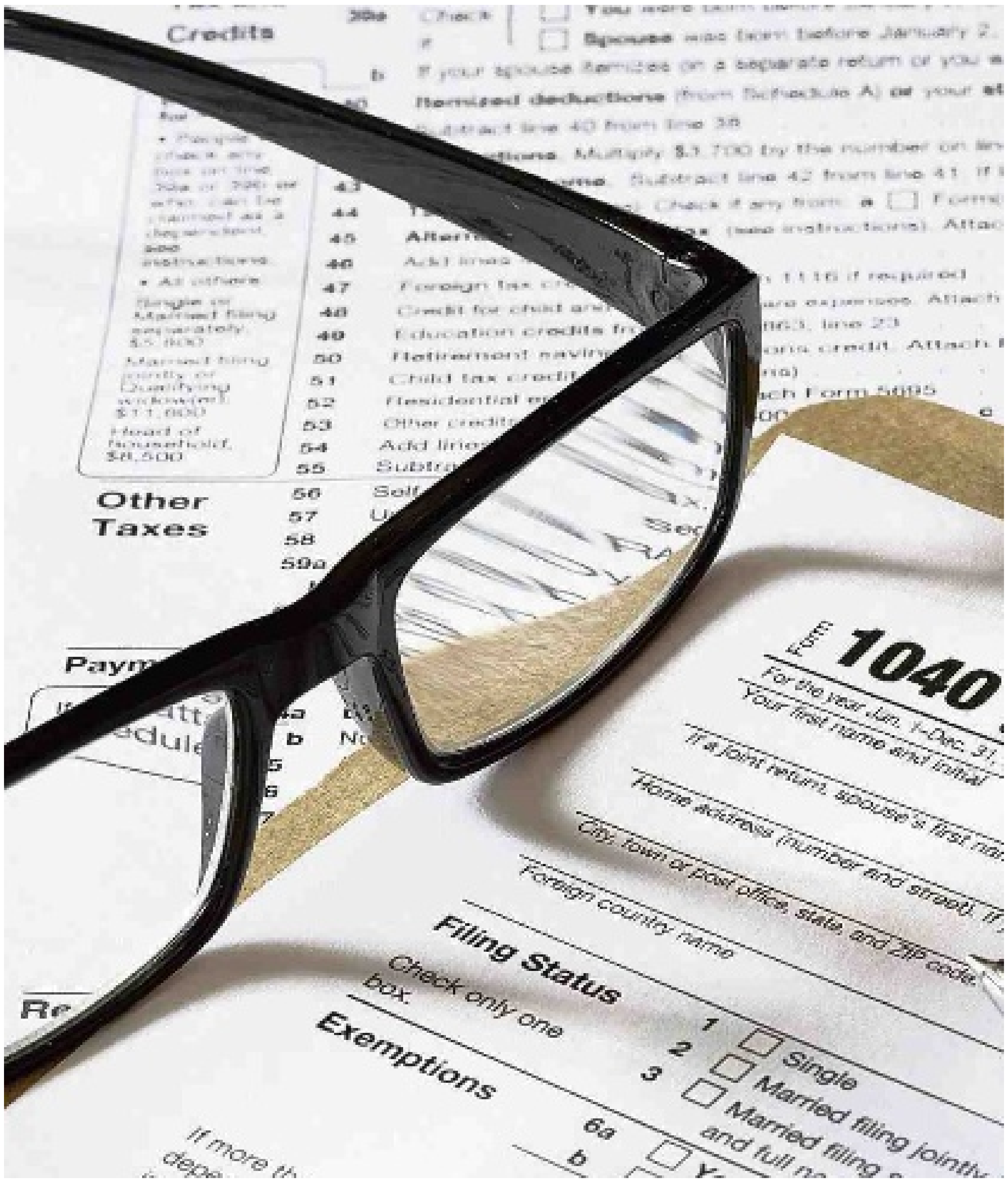

In 2014 hebben op Aruba diverse wetswijzigingen plaatsgevonden. Sommige wetswijzigingen zijn reeds in 2014 in werking getreden en andere vanaf 1 januari 2015. Onderstaand zullen de belangrijkste wetswijzigingen worden besproken.

Tekst: **Lennart Huijsen en Nicole Duyvelshoff**

Ketenaansprakelijkheid
Op 1 juni 2014 is de Landsverordening aansprakelijkheid belastingen en premies volksverzekering (ketenaansprakelijkheid) in werking getreden, waardoor bestuurders, (onder)aannemers en inleners hoofdelijk aansprakelijk zijn voor bepaalde belastingschulden van derden.

Heffingen over de omzet
Op 1 december 2014 is de bestemmingsheffing AZV (BAZV) in werking getreden. De BAZV is een heffing van 1 procent over de omzet. De tekst van de BAZV is bijna gelijkluidend aan de tekst van de Belasting op bedrijfsomzetten (BBO). Het tarief voor de BBO bedraagt 1,5 procent. Vreemd is waarom niet gewoon het tarief is verhoogd tot 2,5 procent in plaats van een hele nieuwe wet te gaan invoeren.

Inmiddels zijn er op de A-, B- en C-eilanden diverse belastingen/heffingen over de omzet. Op Aruba kent men de BBO en BAZV. Op Curaçao wordt de omzetbelasting (OB) geheven. Het algemene tarief is 6 procent. Daarnaast geldt een tarief van 9 procent op bepaalde leveringen van goederen en het verrichten van diensten. Dit zijn de zogenaamde luxe-goederen en diensten.

Bonaire kent een algemene bestedingsbelasting (ABB). Het tarief voor diensten is 6 procent en het tarief voor leveringen 8 procent. Het gevolg is dat de heffingen over de omzet behoorlijk van elkaar verschillen op de A-, B-, C-eilanden.

Inkomstenbelasting
Per 1 januari 2015 is op Aruba het bijzonder tarief (15 procent) op ontslagvergoedingen afgeschaft en worden ontslagvergoedingen belast tegen 25 procent. Verder bedraagt vanaf 1 januari 2015 de maximale aftrek voor hypotheekrente en kosten 50.000 gulden. Op Curaçao en Bonaire is hypotheekrente al jaren gemaximeerd tot in beginsel 27.500 gulden, respectievelijk 15.364 dollar. Tot slot wordt per 1 januari 2015 het belastingvrije bedrag van 20.252 gulden tijdsevenredig berekend. Dit betekent dat indien men niet het hele jaar belastingplichtig is op Aruba men slechts recht heeft op een gedeelte van het belastingvrije bedrag.

Premies
Met ingang van 1 januari 2015 zijn de AOV/AWW- en AZV-premies verhoogd. De AOV/AWW-premie bedraagt 15,5 procent (10,5 procent werkgever en 5 procent werknemer) en de AZV-premie 11,5 procent (8,9 procent werkgever en 2,6 procent werknemer) van het loon tot een maximum loon van 85.000 gulden.

Pensioen
Vanaf 1 januari 2015 is de pensioenleeftijd 60,5 jaar en hoeft de werkgever de verdeling van de pensioenpremie niet meer voor alle werknemers gelijk te houden.

Belastingen
Commanditaire vennootschappen en stichtingen dienen sinds 22 november 2014 in de administratie een register bij te houden waarin de naam en adresgegevens van de commanditaire vennoten/begunstigden worden vermeld. Vanaf 1 januari 2015 kan, indien hieraan niet wordt voldaan, een gevangenisstraf of een boete worden opgelegd. Ook kan een gevangenisstraf of boete worden opgelegd indien niet wordt verzocht om het uitreiken van een aangiftebiljet.

Hoger beroep
Vanaf 1 januari 2015 is het op Aruba mogelijk om in belastingzaken in hoger beroep te gaan. Op de overige eilanden is dit nog niet mogelijk. Zowel de belastingplichtige als de belastingdienst kunnen in hoger beroep gaan als ze het niet eens zijn met de uitspraak van het Gerecht in eerste aanleg (tot 31 december 2014 genaamd Raad van Beroep voor Belastingzaken).

Mr Lennart Huijsen en Nicole Duyvelshoff zijn werkzaam bij PricewaterhouseCoopers Curaçao als belastingadviseurs. In deze rubriek wordt over diverse fiscale onderwerpen geschreven.

Puzzels.

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL
1 wastafel, 6 speels, 10 slaapplaats, 11 inclusief (afk.), 13 luxe kerstbrood, 15 sneeuwhut, 17 wafeltje, 20 medaille, 22 cijfer, 23 slotwoord, 24 geheimschrift, 25 roofdier, 26 Engelse adellijke titel, 27 toespraak, 29 Oudiers alfabet, 31 rivier in Frankrijk, 33 strijdperk, 35 struisvogel, 38 breuk, 40 maand, 42 gevolg, 43 redenaar, 44 metaalslak.

VERTICAAL
1 Bijbelse figuur, 2 beschikbaar, 3 Britse omroep, 4 visuil, 5 eiland in de Oostzee, 6 zuurdeeg, 7 aetatis, 8 bekende romanfiguur, 9 grappig, 12 aantekenen, 14 oppakken, 16 wasdom, 18 knaagdier, 19 zoon van Aeson, 21 klimaatregelaar, 28 plaats in Senegal, 30 gepeupel, 31 Griekse alcoholische drank, 32 reuzenroofmeeuw, 34 persoonlijk vnw. (Fr.), 36 pastelkleur, 37 adellijk, 39 dochter van Cadmus, 41 persbureau.

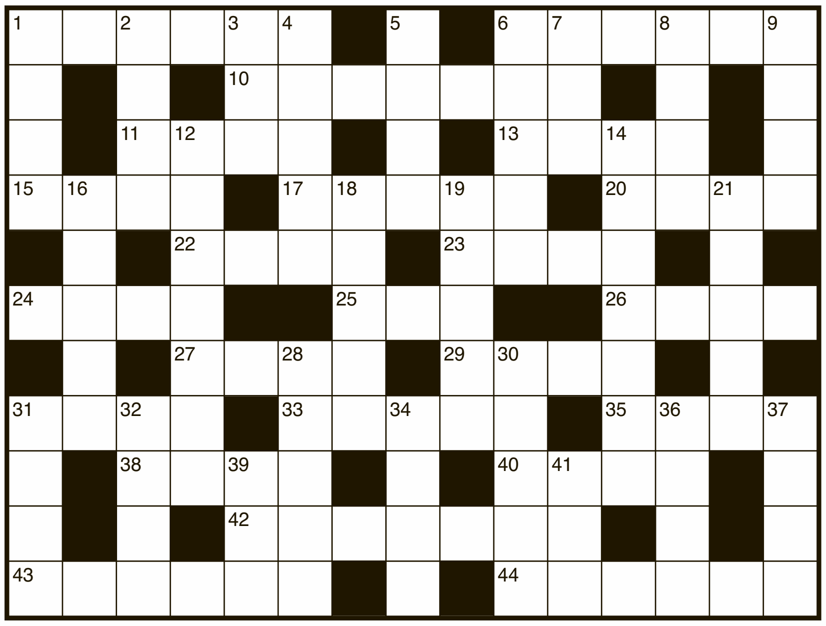

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Felipe A. Solagnier
Kamay 15 E
Aruba

Cesario Rafaèla
Seroe Fortuna 330
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2 tijdens kantooruren. Bonaire: Shon Ma Carolina, Kaya Nikiboko Noord 18.

Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744.

SUDOKU

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

LIGHT

				8		5	7	9
		7	4		9		6	
5	9			3		2		
1					7			
	6			4		9	2	7
		9						6
	8	3	6			1		5
				1			8	2
		5	2				3	

HEAVY

3					6		8	
				2			4	
		7	5	1	9			
			7					1
	1				2	8		6
	2		8					
							6	
	9					4	7	3

ZWEEDSE PUZZEL

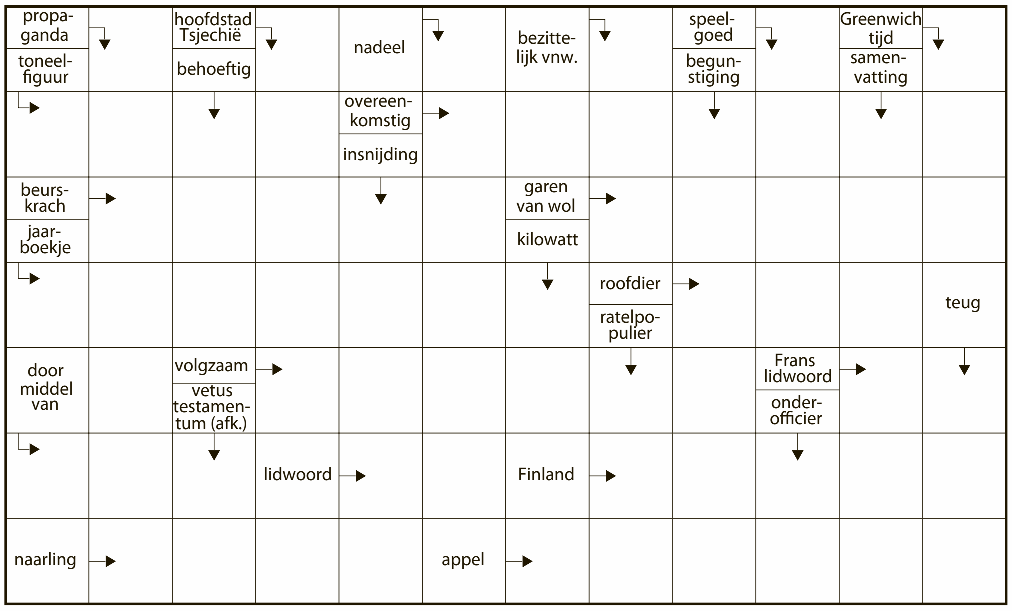

CRYPTOGRAM

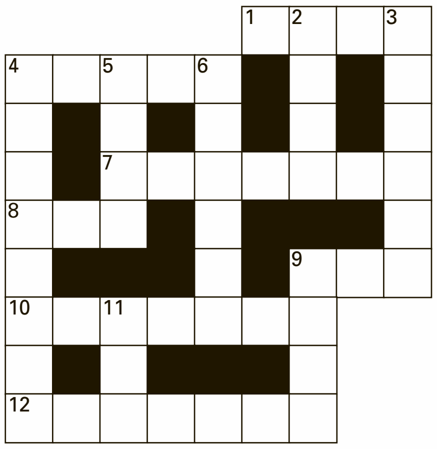

HORIZONTAAL:
1. Zes van de zoekers krijgen een kleur (4); **4.** Zwaar of licht, het is altijd streng (5); **7.** Gaat op de fles in de ruimte (7); **8.** Schilders mogen het niet aan hun werk hebben (3); **9.** Hecht zich aan een emmer (3); **10.** Zich bemoeien met entree verschaffen (7); **12.** Juridische gang (7).

VERTICAAL:
2. Vogeltje van een kuiken zonder ego (4); **3.** Adres van een Europeaan met veerkracht (6); **4.** Wat een paar met geld doet ophouden (8); **5.** Hoorbare kleding waar muziek in zit (4); **6.** Kunstbeen (6); **9.** Verklein haar !(4); **11.** Oude lap die weer gespeeld wordt (3).

WOORDZOEKER

T	O	P	I	N	K	O	M	E	N	E	E	R
O	R	A	A	IJ	A	O	L	E	I	E	E	E
E	T	O	R	R	C	L	N	V	J	R	T	S
P	N	P	N	R	A	I	E	K	D	N	A	O
A	A	E	E	E	U	F	A	V	E	N	L	L
S	D	T	P	D	N	L	F	G	E	L	A	O
S	N	A	S	L	P	A	A	I	F	R	G	Z
I	E	A	R	B	I	F	R	R	N	R	E	A
N	R	N	I	M	A	J	N	E	B	E	P	N
G	L	A	M	N	E	E	T	I	N	D	O	G
F	B	E	Z	U	I	N	I	G	E	N	P	E
D	N	A	A	T	S	L	I	T	S	A	E	R
S	R	P	A	R	F	U	M	E	R	I	E	N
Z	E	E	S	P	I	E	G	E	L	R	R	F
S	C	H	I	P	P	E	R	W	R	O	T	E
H	A	V	E	N	B	U	U	R	T	K	S	N

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

AGENTE
ARMENIE
BENJAMIN
BEZUINIGEN
DREIN
ETALAGEPOP
GRASDUINEN
HAVENBUURT
IMMENS
INTERCOM
KONKEL
KORIANDER
KREMLIN
LARIE
LIFLAFJE
MENEER
NALEVEREN
NARENNEN
PARAFFINE
PARFUMERIE
PLAKJE
RENDANT
SAPRIJK
SCHIPPER
SOLOZANGER
STILSTAND
STREEP
TJILPEN
TOEPASSING
TOPINKOMEN
TRONEN
WEETGIERIG
ZANDVLO
ZEESPIEGEL

© Puzzelland/150214

OPLOSSINGEN VORIGE KEER

Light

3	7	5	8	9	4	6	1	2
1	6	8	2	7	3	5	9	4
9	2	4	5	6	1	3	7	8
6	1	9	4	8	2	7	5	3
8	3	2	9	5	7	1	4	6
5	4	7	1	3	6	2	8	9
7	8	3	6	1	9	4	2	5
4	9	6	7	2	5	8	3	1
2	5	1	3	4	8	9	6	7

Heavy

9	6	3	2	4	1	5	8	7
5	7	1	8	9	3	6	2	4
8	4	2	7	5	6	1	3	9
3	9	4	5	8	7	2	1	6
2	8	6	9	1	4	3	7	5
1	5	7	6	3	2	9	4	8
6	3	9	4	2	8	7	5	1
4	2	5	1	7	9	8	6	3
7	1	8	3	6	5	4	9	2

Cryptogram:
Horizontaal: 1. Waar; 4. zeven; 7. rijkaard; 8. rijm; 9. sol; 10. kabinet; 12. tijdperk. Verticaal: 2. Alva; 3. roedel; 4. zwerfkat; 5. vorm; 6. nekken; 9. stuk; 11. bad.
Woordzoeker:
GOUDKLOMP

Zweedse puzzel

	N		S		E		O		G		A
C	O	U	P		S	K	I	B	R	I	L
	T	R	E	E	K		R	O	O	M	S
V	E	N	E	T	I	E		E	L	P	
	R		T	U	M	T	U	M		A	H
L	E	V		D	O		S	A	A	L	E
	N	O	D	E		H	A	N	G	A	R

Prijspuzzel

P	A	K	K	A	N	S		T	E	L	A	M	O	N
R		U		B		T	H	E		E		E		I
E	M	B	A	R	G	O		N	E	G	O	T	I	E
E		U	P	I		E	C	U		O	O	R		U
K	E	S	P		I	L	L	E	R		R	O	U	W
	T		L	T	D		O		E	E	K		L	
E	S	L	A		O	M	W	E	G		L	O	M	P
R		L	U	S		E	N	E		L	E	L		O
R	O	O	S	T	E	R		R	O	E	P	I	N	G
O		Y		A		E	L	S		N		E		E
R	A	D	E	R	E	N		T	R	A	I	N	E	N

Bestemming Curaçao.

'Elk jaar weer naar Plaza'

Naam: Berry en Hetty van de Kerkhof
Komen uit: Helmond
Business of Pleasure: Pleasure
Aantal dagen: Vijf weken
Verblijven in: Plaza Hotel

Tekst en foto: **Marja Berk**

Ze zijn hier nu voor het 25e achtereenvolgende jaar en zijn Curaçao nog steeds niet beu. Als naar de reden wordt gevraagd kunnen ze kort en krachtig zijn: "Het weer is altijd goed en de mensen zijn vriendelijk. Dat zijn eigenlijk de enige redenen dat we hier al zo lang komen."

En al 25 jaar logeren ze in het Plaza Hotel. Berry is dakdekker in Nederland, Hetty is huisvrouw. Ze hebben in de loop der jaren Curaçao ontzettend zien veranderen. Hetty: "Alles is moderner en internationaler geworden hé. Het eiland gaat echt met zijn tijd mee en er zijn veel meer toeristen gekomen. Hato is ook erg veranderd. 25 Jaar geleden kwam de KLM eens per week, nu zijn er twee vluchten per dag." Die ene vlucht ging op dinsdag en was een stuk duurder dan tegenwoordig. Ook in economisch opzicht is er veel veranderd. "Dat zie je aan het aantal winkelcentra dat er is bijgekomen. Het is niet meer te vergelijken met toen."
Het echtpaar reisde vroeger met kerst en oud en nieuw af naar het eiland. De kinderen gingen niet mee. "Nu er kleinkinderen zijn vieren we toch het liefst deze dagen met de kinderen en komen we in januari", lacht Hetty. De vriendelijkheid van de mensen op het eiland is één van de redenen dat zij telkens terugkeren. "Dat is in al die jaren niet veranderd, hoor. We voelen ons inmiddels thuis hier. En natuurlijk is het leuk dat je de hele staf van het Plaza inmiddels goed kent."

Goed, elk jaar weer naar Curaçao dus. "We hebben ook veel andere toeristen uit Nederland leren kennen, die elk jaar in het Plaza verblijven. Dus eigenlijk hebben we steeds een reünie met een groep mensen waar we in Nederland geen contact mee hebben. Alleen hier."
Er wordt geen auto gehuurd. "Nee", zegt Berry, "we zitten hier in het hotel centraal ten opzichte van alles. Als we weg willen doen we dat met die kleine busjes, net zo gemakkelijk. En het is een stuk voordeliger dan een auto huren." Hetty is afhankelijk van een rolstoel en ook dat is een reden dat het echtpaar centraal wil zitten. "Bovendien is het Plaza ook wel rolstoelvriendelijk en dat is niet onbelangrijk in mijn situatie, natuurlijk."

Ondanks het feit dat Hetty en Berry niet veel op stap gaan, vervelen ze zich geen moment. "Nee joh, we maken een dagelijks wandelingetje en zo. Het gaat gewoon zijn gangetje." Natuurlijk kennen zij inmiddels alle highlights en als op een dag Playa Lagun de bestemming is, wordt dit wederom met het busje gedaan.

Curaçao is overigens niet de enige bestemming waar zij al jaren komen en het blijkt dat Berry en Hetty van de Kerkhof een standvastig stel zijn. Al 40 jaar reizen zij ook elk jaar af naar Spanje. "En al 40 jaar naar dezelfde plaats, in hetzelfde hotel", zegt Hetty. "Ik kan niet zo goed tegen verandering. Ik voel me veilig bij bekende dingen. Ik ben dan ook al 45 jaar samen met Berry, misschien dat dat ook iets zegt", knipoogt ze.